

4. Soudobé teorie vzdělání a jejich odkaz v praxi

1. **Spiritualistické** – jsou založeny na teologických a duševních poznatcích. Vychází z duchovní hodnoty internalizované lidskou bytostí. Zdrojem jsou náboženské koncepce (buddhismus, taoismus, křesťanství..). Jsou kritické k současné škole, která je zaměřena na vnější řád, neakceptuje specifiku osobnosti, kritika je zaměřena na kázeň a řád školy a neustálé hodnocení žáka. Zaměřuje se na smysl vzdělávání ve vztahu ke smyslu života smyslu.
2. **Personalistické** – zdůrazňují růst osobnosti a její svobodu. Je zaměřena na partnerství učitele a žáka a staví na individualitě žáka. Kritizuje direktivnost vzdělávání, malou možnost tvořivosti a seberozvíjení žáků. Zdůrazňují využívání individuální schopnosti žáků a učitel by měl být rádce a pomocníkem žáka nikoliv direktivním zařizovatelem. Žák si musí řídit vzdělání sám.
3. **Kognitivně psychologická** – požaduje orientovat se na to, s čím žák z hlediska poznání přichází do školy. Postavení žáka je na základě podnětů, které žák dostává. Žák přichází do školy s množstvím informací a škola mu má pomoc tyto informace roztřídit a začlenit
4. **Technologické** – zdůrazňuje, že ve vzdělání má nové místo komunikace a nové technické prostředky a postupy, zvláště počítačové učení. Obsah vzdělání není podstatný, zaměřuje se na technologii vyučování, programové vyučování.
5. **Sociokognitivní teorie** – klade důraz na kulturní a sociální faktory ve vzdělávání a na vlivy prostředí. Nadměrně zdůrazňují individualismus, soustřeďuje se na problémy, které společnost spojují a ne rozdělují. Zdůrazňuje osvojení poznatků, které si sám žák vymezuje ze svých stávajících znalostí.
6. **Sociální** – Soustřeďuje se na problémy sociální a kulturní nerovnosti. Cílem je rozvíjet kritické myšlení, utváření alfabetyzace za spoluúčasti studentů
7. **Akademické teorie** – zdůrazňuje klasický obsah ve vzdělávání na základě vědeckých oborů – kvalitu ve vzdělávání, práci a odpovědnost v učení. Dnešní kultura je charakterizována jako pokleslá kultura, která je vnucována masmédií.

Alternativní pedagogické koncepce

Nové společenské podmínky se významně podílejí na vznik nových moderních vyučovacích metod. V prostředí tržní ekonomiky dochází v evropském školství k řadě rozporů:

- autonomie škol x řízení a kontrola škol
- tržní princip x princip demokratizace
- národní pospolitost x kulturní pluralita
- státní suverenita x sjednocení Evropy

- na jedné straně se upevňuje názor, že nezávislost školy chrání učitele, žáky a rodiče před zasahováním do systému vzdělávání
- na druhé straně stojí argumentace, že není účelné vzdávat se kontroly a řízení ze strany státu má-li se zachovat kvalita vzdělání a rovnost vzdělávacích příležitostí.

Na základě tržní ekonomiky je snaha měnit obsah a pojetí vzdělávání tak, aby to vedlo k formování pracovní síly, jež je schopna se uplatnit na trhu práce.

Vedle ekonomických faktorů existují i takové příčiny změn ve vzdělávacím procesu jako je nespokojenost učitelů, rodičů, politiků, pedagogů-teoretiků nad tím, že současné školství již nesplňuje představy o optimálním rozvoji mladé generace.

Zdokonalování školství a vzdělávání zahrnuje krátkodobé inovace lokálního charakteru, tak rozsáhlé reformy celostátního charakteru. – **restrukturalizace zahrnuje:**

- obsah a metody vyučování
- organizace řízení škol
- rozdělování a využívání finančních prostředků

Alternativní školy : jsou takové, které se odlišují zcela nebo částečně svými cíli, učebními obsahy, formami učení a vyučování, organizací školního života a spoluprací s rodiči od jednotlivých státních škol a tím nabízejí jinou možnost učení a vyučování. Vznikly na základě kritiky vůči veřejným školám. Odlišnost alternativních škol spočívá:

- ve způsobu a organizaci výuky nebo života dětí ve škole
- kurikulárních programech
- parametrech prostředí (nestandardní architektonické řešení učeben, jiná komunikace mezi učiteli a žáky)
- způsobech hodnocení (slovní)
- vztazích mezi školou a rodiči

Rysy alternativní školy

- výchova se zaměřuje na osobu dítěte a škola vykonává všechny činnosti v souladu s individualitou dítěte
- je aktivní – podle okolností uplatňuje některé z mnoha vyučovacích forem (rozhovor,, skupinová a individuální práce). Nejvyšším cílem je rozvoj aktivity a odpovědnosti žáka
- usiluje o komplexní výchovu dítěte
- je chápána jako společenství – formy, postupy výchovy a vzdělávání jsou utvářeny jak žákem, tak učiteli a rodiči
- cílem školního vzdělávání je zapojení žáků do světa práce

Tradiční forma

Výuka probíhá podle pevného rozvrhu hodin a jednotné organizace

Učitel má monopol na pravdu, kterou dává žákům

Žák plní uložené úkoly dle zadání

Důraz na pamětné učení a vnější motivaci

Důraz na selektivní výkonovou soutěživost

Vzdělávání je omezeno prostorem třídy

Menší důraz na tvořivost a iniciativu učitelů

Alternativní forma

Rozvrh a organizace dne vychází ze zájmu dětí a flexibility jejich potřeb

Učitel je v roli poradce, partnera a kamaráda

žák sám rozhoduje o pořadí a rozsahu zadaných úkolů

Důraz na objevování věcí a vnitřní motivaci

Důraz na spolupráci ve skupinách

Vzdělávání jsou otevřeny i prostory mimo školu

Důraz na rozvoj tvořivosti a iniciativy a žáků

Skupiny alternativních škol:

- klasické reformní –

- Waldoforská škola: obsah a vzdělání je rozdělen časově do bloků, v nichž se žáci po určitou dobu zabývají týmiž předměty. Žáci nejsou hodnoceni známkami. Učitelé nejsou vázáni osnovami a za chod školy odpovídají učitelé ve spolupráci s rodiči

- Montessoriovská škola – každé dítě i problematické touží po poznání, pokud jsou dány vhodné podmínky a vhodné prostředí. Založena na podporování přirozených potřeb dítětem na využívání hravosti

- Frietenovská škola

- Jenská škola

- Daltonská škola

- **církevní školy** – jsou dost rozšířeny ve světě, u nás se objevily po roce 1989

- **moderní alternativní školy:**

- vyznačují se silným zapojením rodičů v rámci mimoškolní výchovy

- odmítají honbu za učitelskými výsledky a konkurenčního napětí mezi žáky

- častější využívání mimoškolního prostředí